

Nieuws

Lucebert was een blazer

Het mooiste jazzgedicht in de Nederlandse letteren staat op naam van Lubertus Swaanswijk alias Lucebert. In 1959 schreef hij *Ghost of a Chance*, een evocatie ('muziek die men maar eenmaal ziet') van het vlinderende saxofoonspel van Lester Young. 'Ik ben een gemankeerde saxofonist', zei de dichter dan ook over zichzelf. Die bekentenis wordt nu de titel van een hommage aan de schrijver en beeldend kunstenaar, die in 1994 overleed.

Op 1 november presenteert uitgeverij Huis Clos in het Amsterdamse Bimhuis een lijvig boek over 'Lucebert en jazz', met literaire en journalistieke bijdragen van onder anderen Gerrit Kouwenaar, Bernlef, Igor Cornelissen, Bert Vuijsje, Ben IJpma, Gillis J. Dorleijn en fotograaf Pieter Boersma. Om naar uit te kijken: het hoofdstuk over Luceberts platenkast, analoog aan *De lezende Lucebert* (2009), waarin de 6.604 titels in zijn boekenkast werden beschreven.

Tot de extra's behoren een cd met opnamen van de uitreiking van de Constantijn Huygensprijs 1965 aan Lucebert (met muziek door het Misha Mengelberg/Piet Noordijk-kwartet) en een met pianist Michiel Braams Flex Bent, die Luceberts Japanse epigrammen op muziek zette (*slaap: het vertrouwde adres/wakker: niet weten wat bezocht*). Remco Campert belooft het eerste exemplaar van *Ik ben een gemankeerde saxofonist in ontvangst te nemen*.

§

Prijs voor leerzaamheid

Reis naar het continent - Nederland en de Europese integratie, 1950 tot heden van Mathieu Segers heeft de Prinsjesboekenprijs gewonnen voor het beste politieke boek van het seizoen 2012-2013. 'Niet zo'n opgewekt boek, wel heel leerzaam', concludeerde Martin Sommer eerder dit jaar in *de Volkskrant*. Even goed gaf hij het vier sterren.

§

Van de Hulst gerestaureerd

Voor schrijversgraven die restauratie behoeven is in 2008 het fonds Perzik van Onsterfelijkheid opgericht, vernoemd naar de roman van Jan Wolkers. Vanochtend om 11 uur wordt op de Utrechtse begraafplaats Soestbergen het gerestaureerde graf van de populaire kinderboekenschrijver en onderwijzer W.G. van de Hulst (1879-1963) onthuld. Dat is het startschot voor een ware Van de Hulst-hommage met lezingen en exposities, in de maanden september tot en met november. Vanmiddag reeds spreken kenners als Onno Blom en Joke Linders over de protestants-christelijke auteur van *In de Soete Suikerbol* en *Het kerstfeest van twee domme kindertjes*, in de Utrechtse Geertekerk, vanaf 14 uur.

§

BOEKENWEEK 38

Bestsellers CPNB-top 10. Tussen haken het aantal weken dat het boek in de CPNB-top 60 staat.

1. Khaled Hosseini *En uit de bergen kwam de echo*. De Bezige Bij (17)
2. Wim De Bock *Jan Boskamp. Geen gezeik*. VI Boeken (1)
3. Rosamund Lupton *Zusje*. Boekerij (26)
4. Judith Koelmeijer *Hemelvaart*. Atlas/Contact (4)
5. Kris Verburgh *De voedselzandloper*. Bert Bakker (68)
6. Dan Brown *Inferno*. Luitingh (18)
7. Simone van der Vlugt *Morgen ben ik weer thuis*. Anthos (7)
8. Susan Smit *Gisèle*. Lebowski (2)
9. John Williams *Stoner*. Lebowski (34)
10. Bert Wagendorp *Ventoux*. Atlas/Contact (16)

Recensie

FICTIE NA ELF JAAR VERSCHIJNT ER WEER EEN DONNA TARTT

De nieuwe Donna Tartt is een Bildungsroman in flonkerende stijl. Het gaat over een schilderijenzwendel, maar is vooral een bespiegeling over de troost van de kunst. De Nederlandse titel *Het puttertje* verwijst naar het gelijknamige schilderij van Carel Fabritius.

Door Hans Bouman

Tumult op witte vleugels

FICTIE

DONNA TARTT

HET PUTTERTJE

Uit het Engels vertaald door Sjaak de Jong, Paul van der Lecq en Arjaan van Nimwegen.
De Bezige Bij; 925 pagina's; € 24,90.

Donna Tartt is een auteur die de tijd neemt voor haar boeken. Toen tien jaar na haar succesrijke debuut *The Secret History* (1992) eindelijk de opvolger verscheen, *The Little Friend*, berekende *New York Magazine* pesterig dat de schrijfster in die jaren een dagproductie van 47 woorden moet hebben gehad.

Goed nieuws: de afgelopen elf jaar heeft Tartt dat gemiddelde weten op te trekken tot 79 woorden. Haar maandag verschijnende *Het puttertje* - een maand eerder dan het Engelstalige origineel *The Goldfinch* - telt dan ook 925 pagina's.

De roman begint in Amsterdam. Het is

Kerstmis en de 27-jarige hoofdpersoon Theo Decker bevindt zich doodziek, rillend van de koorts, in een hotelkamer (we herkennen het 'schrijvershotel' Ambassade, dat ook in Tartts dankwoord wordt genoemd). Het is duidelijk dat kort tevoren een niet nader gepreciseerde dramatische gebeurtenis heeft plaatsgevonden.

Nadat in een ijldroom zijn moeder is verschenen, voert Theo's herinnering de lezer veertien jaar terug in de tijd. Samen met zijn moeder, die kunstgeschiedenis heeft gestudeerd, bezoekt hij in het Metropolitan Museum of Art de tentoonstelling 'Noordelijke meesterwerken uit de Gouden Eeuw'.

Daar voert zijn moeder hem mee naar wat voor haar het absolute hoogtepunt

van de tentoonstelling is: 'Het puttertje', een klein, schijnbaar eenvoudig schilderij van een distelvink. 'Fabritius maakt hier iets duidelijk wat hij helemaal zelf ontdekt had, wat geen schilder ter wereld vóór hem wist, zelfs Rembrandt niet.'

De moeder verklaart haar nieuwsgierig makende opmerking niet nader. Wel weidt ze uit over het feit dat Fabritius in hetzelfde jaar dat hij 'Het puttertje' schilderde om het leven kwam, toen er in zijn woonplaats Delft een kruifabriek ontplofte.

Niet veel later, als zijn moeder verderop in het museum een Rembrandt is gaan bekijken, klinkt er een oorverdovende knal: een bomaanslag, zo zal later duidelijk worden. Een misverstand te midden van alle chaos en paniek leidt er uiteindelijk toe dat Theo 'Het puttertje' van de wand haalt en het zonder kwade bedoelingen in zijn tas stopt. Dan ontvlucht hij de plek des onheils.

Het duurt enige tijd voordat duidelijk wordt dat Theo's moeder bij de aanslag is overleden. Omdat zijn vader er een jaar eerder met onbekende bestemming vandoor is gegaan, wordt hij aanvankelijk opgevangen door de rijke ouders van wat ooit een schoolvriendje was. Als op een gegeven moment Theo's vader en diens nieuwe vriendin hem komen claimen, verhuist Theo van New York naar Las Vegas, waar Decker senior de kost verdient met kaarten, gokken en tal van duistere praktijken.

De kleine tweehonderd pagina's die Tartt besteedt aan Theo's tijd in Las Vegas behoren tot de enerverendste en onderhoudendste van de roman. Op overtuigende wijze beschrijft ze het bestaan in de 'hete minerale leegte' van deze woestijnstad, met name het deel buiten de hotels

DE PUTTER IS GEEN GOUDVINK

Waarom heet Donna Tartts roman *Het puttertje* in het Engels *The Goldfinch*? Een goudvink (*pyrrhula pyrrhula*) is toch geen putter (*carduelis carduelis*)? Dat zit zo: Amerikanen noemen de putter European Goldfinch. Dit ter onderscheiding van hun eigen American Goldfinch (die wij als goudsijs kennen). Nog ingewikkelder: de Europese goudvink gaat in de VS als Bullfinch door het leven.

Waar komt de benaming putter dan vandaan? Die grijpt terug op een oud gebruik. In de 16de en 17de eeuw werden putters als kooivogels gehouden. Niet alleen om hun fraaie zang en veren, maar ook om hun behendigheid. Een gekooid puttertje kon worden geleerd zelf in een vingerhoedje aan een kettinkje zijn drinkwater uit een reservoir te putten.

Het puttertje is op reis

'Het puttertje' van Carel Fabritius maakt deel uit van de collectie van het Mauritshuis te Den Haag, maar is tijdens de verbouwing van het Mauritshuis onderdeel van een internationale reizende tentoonstelling van schilderijen. Vanaf 22 oktober tot en met 19 januari 2014 is het te zien in The Frick Collection in New York, daarna in Bologna. De heropening van het Mauritshuis staat gepland voor medio 2014. Fabritius (1622-1654) was een leerling van Rembrandt en leermeester van Vermeer.
Foto het Mauritshuis

Donna Tartt. Evenals haar tweede roman verschijnt haar derde in het Nederlands een maand eerder dan in het Engels.

Foto Grant Delin/Corbis

DONNA TARTT HOUDT VAN AMSTERDAM

Op de eerste pagina van *Het puttertje* ontwaakt hoofdpersoon Theo Decker in onze hoofdstad: 'Ik was voor het eerst in Amsterdam; ik had bijna niets van de stad gezien en toch deed de kamer zelf in zijn kille, tochtige, zongebleekte schoonheid uitgesproken Noord-Europees aan, een miniatuurmodel van Nederland: witkalk en protestantse nuchterheid vermengd met bontgekleurde weelde, aangevoerd door koopvaardij-schepen uit de Oost.'

Schrijfster en 'publiciteitsgenie' Donna Tartt komt graag in Amsterdam, sinds haar debuut *De verborgen geschiedenis* in maart 1993 in de Nederlandse vertaling verscheen, en vooral in ons land een ongekend succes werd (800 duizend exemplaren). Uitgever Robbert Ammerlaan van Anteos had voor de lancering een interview in *De Kleine Komedie* georganiseerd.

In 2002 was Ammerlaan inmiddels uitgever van De Bezige Bij, waarheen hij Donna Tartt had meegenomen. De schrijfster gunde in september van dat jaar Nederland de wereldpremière van haar tweede roman, *De kleine vriend*, een maand voordat de Engelstalige editie zou uitkomen. Bij het signeren in boekhandel Scheltema liep de rij wachtende fans tot op de zesde verdieping door. Met 300 duizend verkochte exemplaren was er nog altijd sprake van een bestseller, zij het niet zo'n eclatante als *The Secret History*.

Morgen zal Donna Tartt haar derde roman, *Het puttertje*, ten doop houden in de Amsterdamse Stadsschouwburg, waar ze wordt ingeleid door haar grote vriend Robbert Ammerlaan, en daarna geïnterviewd (Rabozaal, 20.30 uur, uitverkocht). Als Ammerlaan aanstaande vrijdag officieel afscheid neemt als succesvol uitgever-directeur van De Bezige Bij, zal hij op de receptie in het Stedelijk Museum worden toegesproken door zijn oogappel. Met haar is hij anderhalf jaar geleden naar het Mauritshuis geweest, 'om nog even te kijken naar het schilderij dat Donna tot deze schitterende roman heeft geïnspireerd. En we hebben ook een paar kunsthandels in Amsterdam bezocht. En een enge parkeergarage. Allemaal research.'

Op 22 oktober komt de oorspronkelijke editie uit: *The Goldfinch*.

Arjan Peters

en gokcentra van The Strip. Geen glitter en glamour, in dit 'andere' Vegas, maar het prozaïsche en vaak marginale bestaan van gelukszoekers, outcasts en hedonisten.

Hier raakt Theo bevriend met Boris, oorspronkelijk afkomstig uit Oekraïne, maar door het werk van zijn alcoholistische en gewelddadige vader feitelijk een wereldburger. De energieke en onverschrokken Boris is een prachtige creatie, net als trouwens Theo's onbetrouwbare vader.

Zonder ouders die zich iets van hen aantrekken, ontwikkelen Theo en Boris zich tot steeds zwaarder drinkende en drugs gebruikende straatschoffies, die vooral via winkeldiefstal aan de kost komen.

Door een samenloop van omstandigheden belandt Theo uiteindelijk weer in New York. Al die tijd is hij, zonder dat iemand het wist, in het bezit gebleven van het beroemde schilderij van Fabritius. Een

gegeven dat hem uiteindelijk kernstig in de problemen zal brengen.

Pas op tweederde van de omvangrijke roman verschuift de focus opnieuw naar 'Het puttertje'. Theo komt in contact met duistere figuren, er worden geheimzinnige deals gesloten, geweld dreigt.

De echte kracht van *Het puttertje* ligt niet in de plot. Sommige verwickelingen doen geforceerd aan, toeval speelt een grotere rol dan je zou wensen, de geloofwaardigheid staat nu en dan onder druk. Bovendien bewandelt ze een rijkdom aan zijpaden.

Daar staat een prachtige, regelmatig flonkerende stijl tegenover. Theo noemt de 'vriend' bij wie hij in huis woont vilein 'een computerprogramma dat menselijke emotie nabootst' en 'een planeet zonder atmosfeer', heroïne is 'tumult op witte vleugels' en als het december is, werpt 'de

lage zon het zwakke vagevuurlicht van een Duitse operavoorstelling'.

Het ware hart van deze roman zijn de intrigerende bespiegelingen over het schilderij uit de titel. Bovendien lijkt Tartt de visie die ze haar personages over 'Het puttertje' te berde laat brengen op een heel geraffineerde wijze in de structuur van haar boek te hebben verwerkt.

Een van de fascinerende zaken aan 'Het puttertje' is dat de geketende distelvink van afstand bekeken zeer natuurgetrouw aandoet. Maar als je het schilderij van dichtbij bekijkt, 'valt het in penseelstreken uiteen, wordt het abstract, heel on-aards'.

Fabritius heeft het niet 'obsessief natuurgetrouw' geschilderd (zoals collega's als Claesz en Van Hoogstraten zouden hebben gedaan), maar in enkele krachtige penseelstreken een vogel neergezet. Zo

ontstaat 'een veel intensere vorm van schoonheid. Iets en tegelijkertijd niet dat iets.'

Het idee dat twee schijnbaar tegengestelde zaken - 'abstract' en 'natuurgetrouw', 'iets' en 'niet iets' - tegelijk kunnen bestaan, afhankelijk van het perspectief, de afstand, komt terug in een redenering over 'goed' en 'kwaad' van Boris, tegen het eind van het boek en opnieuw in een terugblik van Theo zelf, op de allerlaatste bladzijden.

Ook verteller Theo biedt ons twee perspectieven. In het ene - als hij dicht bij zijn dagelijks handelen blijft - is hij een onprettige opportunist. Dan lezen we een Bildungsroman met kunstzwendel als verhalend element. Maar in Theo's bespiegelingen - als hij afstand neemt - betoont hij zich een intrigerende denker. Dan spreekt hij over 'de polychrome grens-

streek tussen waarheid en onwaarheid', 'het magische punt waarop elk idee en zijn tegendeel even waar zijn': de plek, meent hij, waar kunst en magie bestaan.

En die kunst, die magie, overstijgt de dood. Dit gegeven wordt belichaamd door het schilderij van Fabritius, dat Tartt waarschijnlijk, net als diverse van haar personages, tot de grootste kunstwerken uit de geschiedenis rekent.

Het puttertje is een roman van wisselende snelheden: sommige delen lezen als een trein, bij andere vraagt de auteur concentratie en geduld. Een rijk boek, dat vooral beklijft als een indrukwekkende bespiegeling over verdriet en troost. En over de cruciale, tijdloze rol van kunst daarin.

Dinsdag in V een interview met Donna Tartt.